

SOCIALTJÄNST- OCH
ARBETSMARKNADSFÖRVALTNINGEN
PREVENTIONSCENTRUM OCH EUROPAFORUM

SID 1 (24)
2010-08-19

Bostad först i Stockholms stad - utformning och projektplan för genomförandefasen

Innehållsförteckning

Bostad först i	1
Stockholms stad -	1
utformning och projektplan för genomförandefasen.....	1
Bilagor.....	4
Inledning	5
Bakgrund.....	5
projektets Syfte och mål.....	8
Mål	8
Principer för bostad först i Stockholm	9
Målgrupp.....	9
Urval av deltagare	10
Lägenheterna, kontrakten och kraven	10
Avsikten är att kontrakten ska övertas av hyresgästerna och detta kan ske efter tredje kvartalsuppföljningen (dvs. efter 9 månader)	11
Krav på hyresgästerna.....	11
Kontrakten.....	11
Initialt få de som ingår i projektet ett sk. <i>Bostad först kontrakt</i> (bilaga 1) vilket är ett andrahandskontrakt mellan Socialtjänsten och klienten. Socialtjänsten har förstahandskontraktet med Svenska Bostäder. Bostad först kontraktet innebär att hyresgästen avstår besittningsskyddet under den period han eller hon hyr i andra hand av socialtjänsten.	11
Hyreskontraktet kompletteras med ett samverkansavtal (bilaga 2) mellan hyresgästen, Svenska Bostäder, Socialtjänsten och Stockholms Stadsmission. Syftet med samarbetsavtalet är att tydliggöra de olika parternas åtaganden samt intentionen att hyresgästen ska bo permanent i lägenheten och att kontraktet ska göras om till ett förstahandskontrakt.	11
Krav för att överta kontraktet.....	11
Stödet	12
Krisplatser	13
Sysselsättning.....	13
Övriga insatser vård och behandling.....	14
Roller och ansvar.....	14
Projektorganisation och arbetsformer	15
styrgrupp	15
projektledare.....	15
Arbetsgrupp.....	15
Referensgrupper	16
Arbetsformer under våren	16
Arbetsuppgifter och rapportering.....	16
Definiera principerna för bostad först i Stockholm	16

Klargöra roller och ansvarsområden i projektet.....	17
utformning av organisation och rutiner för arbetet med klienter/hyresgäster	17
Urval av första klienter/hyresgäster	17
Arbetsgruppen har tagit fram rutiner för urval av klienter till projektet (se bilaga 3). Socialtjänsten gör urvalet som sedan godkänns av Svenska Bostäder och Stockholms Stadsmission.....	17
Uppföljning och rapportering till styrgruppen	17
Arbetsformer för framtagande av metodbeskrivning.....	18
Kompetensutveckling.....	18
Utvärdering och följeforskning.....	19
Initiera samverkan.....	19
Tidplan och milstolpar för rapportering till styrgruppen	20
Kostnad för och finansiering av projektet.....	20
Utvärdering	21
Syfte och frågeställningar för utvärderingen.....	21
Utgångspunkter och krav för utvärderingen	22
Krav på utformning och process för utvärderingen	23
Utvärderingen ska omfatta tre delar: en <i>förstudie</i> , <i>följeforskning</i> under 2011-2013 och en <i>effektutvärdering</i> som presenteras hösten 2013. Utvärderingen ska utformas som en process som följer projektet och delrapportering med syfte att gör nödvändiga förändringar samt utarbeta metodbeskrivningen ska ske enligt nedan beskriven tidplan.	23
Förstudie.....	23
Följeforskning	23
Slututvärdering av effekter.....	23
Rapportering och tidplan.....	24

BILAGOR

1. Bostad först kontrakt (andrahandskontrakt mellan socialtjänsten och hyresgästen)
2. Samarbetsavtal för projektet Bostad först
3. Processbeskrivning version 2010-07-31
4. Stockholm Stadsmissions ansökan om utökade föreningsbidrag
5. Ansökan för ESF projekt sysselsättning
6. Rutiner för hantering i krisplatser

INLEDNING

Under 2009 beslutades att Bostad först skulle provas i Stockholms stad och Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen fick uppdraget att leda ett projekt med syfte att utforma en Bostad först-modell. Projektet ska utforma en boendelösning för hemlösa personer som innebär att de direkt erbjuds permanent boende i egen lägenhet och samtidigt utveckla metoder och arbetssätt för intensivt och individuellt utformat stöd i boendet. Modellen ska utvärderas. Syftet är att utveckla kunskapsbaserade metoder för stadens arbete att motverka hemlöshet.

Projektet påbörjades i februari 2010 och under våren har en planeringsfas där principerna för *Bostad först i Stockholm* definierats och roller och ansvar för olika aktörer fastställts. Projektets operativa fas löper under 3 år med start i augusti 2010. Projektet följs upp och utvärderas löpande. Slututvärdering ska presenteras under hösten 2013.

Arbetet sker i partnerskap mellan Stockholms stads socialtjänst, Svenska Bostäder, Stockholms Stadsmission, och Lunds universitet. Från staden ingår Enheten för Hemlösa samt stadsdelarna Hässelby-Vällingby respektive Spånga-Tensta.

Projektet leds av en styrgrupp bestående av representanter från medverkande aktörer i projektet.

BAKGRUND

Stockholms stad har under många år använt sig av den så kallade ”boendetrappan”. Det är en modell som för de flesta hemlösa innebär en rehabiliteringskedja där de flyttar till ett nytt boende när en ny nivå av ”mognad” uppnås. Syftet är att man i boendetrappan ska tränas i vad det innebär att bo på den vanliga bostadsmarknaden och målet för de flesta är en egen lägenhet. I Stockholm innebär detta först en försöks- och träningslägenhet, där försökslägenheten efter minst ett års skötsamt boende övergår i ett eget kontrakt.

Olika former av boendelösningar särskiljs ibland utifrån följande tre dimensioner: *normalitetsdimensionen* vilket syftar på i vilken utsträckning boendet är integrerat bland ”vanliga” bostäder, individens grad av kontroll över boendet samt om det existerar särskilda villkor t.ex. vad gäller nykterhet eller deltagande i behandling.

Permanensdimensionen handlar om i vilken grad boendet erbjuder långsiktighet.¹ Den tredje dimensionen som används för att särskilja boendelösningar är *vårddimensionen* – som syftar till intensiteten i de vård- och omsorgsinsatser som erbjuds i boendet.

Utifrån dessa dimensioner delas ofta olika boendeprogram, som riktar sig till hemlösa, in i två kategorier *bostad först* (sk parallellt boende) och *vårdkedjemodeller* (sk integrerat boende). Forskning och de utvärderingar som gjorts visar visst stöd för båda dessa typer av boendeprogram som existerar i många olika varianter.² Boendetrappor faller inte inom någon av dessa två huvudkategorier, men det går att peka på likheter mellan boendetrappor och de så kallade vårdkedjemodellerna. Det saknas effektutvärderingar av boendetrappor. Samtidigt ger rådande kunskapsläget stöd åt både vårdkedjemodellen och bostad först modellen. Boendetrappor bör således kunna vara verksamma, om de utformas som vårdkedjemodeller, och det finns behovsanpassade vård- och stödinsatser kopplade till de olika stegen i trappan.³

Den modell eller strategi som kallas ”Housing first” eller ”Bostad först” har sitt ursprung i USA⁴ men används nu i olika omfattning på många platser. Den praktiska utformningen av bostad först modeller varierar vad gäller krav på hyresgäster, stödinsatser, kontraktsformer. Utgångspunkten är dock alltid att hemlösa personer omedelbart ska få tillgång till en permanent bostad och att boendet ska präglas av hög grad av normalitet när det gäller villkor för boendet, integrering med ”vanliga” hyresgäster samt kontraktsformen. En annan viktig gemensam utgångspunkt är hög grad av normalisering av boendet och att det är förknippat med få särskilda villkor som krav på nykterhet. En annan viktig aspekt handlar om att bostaden ska vara permanent och till skillnad mot den så kallade boendetrappan används inte bostaden som en del i en rehabiliteringskedja utan som ett första steg och förutsättning för en rehabiliteringsprocess. Enligt Socialstyrelsens nyligen publicerade vägledning om boendelösningar för hemlösa personer är den bärande idén bakom konceptet Bostad först:

”[A]tt individen omedelbart ska erbjudas en bostad med eget kontrakt, utan att krav ställs på att hyresgästen ska ’vara redo för att bo’. Ett permanent, tryggt boende är den grundläggande filosofin bakom Bostad först. Stöd i boendet erbjuds, men det är frivilligt att ta emot.

¹ Socialstyrelsen skrift (2010) *En fast punkt - punkt – Vägledning för boendelösningar för hemlösa personer*, s 40

² Socialstyrelsen (2009) *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt. En systematisk kartläggning av internationellt publicerade effektutvärderingar*. s.

³ Ibid, s. 7

⁴ Ofta anges programmet Pathways to Housing som en av föregångarna. Information och utvärderingar om programmet kan hittas på <http://www.pathwaystohousing.org/>

Åtskillnaden mellan boendet och stöd respektive behandlingsinsatser är fundamentalt i 'Bostad först'⁵

Socialstyrelsen framhåller samtidigt i sin systematiska kartläggning av forskning kring boendelösningar för hemlösa personer att ett lovande alternativ till boendetrappor är den strategi som kallas Bostad först. En av de övergripande slutsatserna i kunskapsöversikten är:

”att en så permanenta boendelösning som möjligt - kompletterade med individuellt, behovsanpassat stöd - är ett krav. Hemlösa personer har samma behov som andra av ett tryggt och långsiktigtboende, oavsett eventuella övriga problem. Ett resultat tyder på att ett tryggt boende ibland också är en förutsättning för att stöd och vård i olika former ska ha effekt. Vägen till självständigt boende sker i många fall stegvis med successivt minskat behov av vård och stöd. Den minskningen kan mycket väl ske i en och samma bostad.”⁶

Oavsett form av boendelösning är det centralt att individen erbjuds behovsanpassat stöd och för det finns det en rad olika metoder som kan kombineras på olika sätt.⁷ Bostad först är en strategi som kan kombineras med olika typer av stödinsatser i syfte att främja kvarboende och återintegrering. I strävan att utveckla en evidensbaserad praktik i arbetet med hemlösa personer pågår utvecklingsarbete för att hitta kunskapsbaserade metoder. Parallellt pågår kartläggning och forskning kring effekterna av olika metoder och modeller exempelvis vad gäller olika användbarhet för olika målgrupper.

Både nationellt och internationellt riktas stor uppmärksamhet mot betydelsen av stöd i boendet både för att förebygga att personer blir hemlösa och för att främja att före detta hemlösa personer ges möjlighet till ett eget boende igen. Trenden i utformningen av insatserna för hemlösa personer är att de i allt större utsträckning utformas individuellt utan att direkt knyts till en specifik boendelösning och begreppet *stöd i boendet* används allt mer i stället för stödboende. Kopplat till detta kan en trend att separera boende och behandling/stöd ses vilket ger ett mer flexibilitet vad gäller innehåll och varaktighet.⁸

Under 2009 har Socialstyrelsen genomfört en systematisk kartläggning kring olika boendelösningar som omfattar en diskussion kring olika former av stöd. I Socialstyrelsens kartläggning lyfts olika former av case management fram som en intressant metod och det framhålls att detta arbetssätt har betydande likheter med

⁵ Socialstyrelsens skrift (2010) *En fast punkt – Vägledning för boendelösningar för hemlösa personer*, s xx

⁶ Socialstyrelsen (2009) *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt. En systematisk kartläggning av internationellt publicerade effektutvärderingar*. s. 27

⁷ Socialstyrelsen (2010), *En fast punkt – Vägledning om boendelösningar för hemlösa personer*, s35

⁸ Ibid, s 43

boendestödjare, som är en mer etablerad metod i Sverige. De konstaterar dock att ytterligare kunskap behövs om likheterna och skillnaderna mellan olika metoder.⁹ I Socialstyrelsens nyligen publicerade riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd är man tydligare och rekommenderar Bostad först i kombination med intensivt stöd uppbyggt enligt case management modellen för denna målgrupp.¹⁰

Det finns behov av ytterligare forskning bland annat kring vilka stödinsatser som är verksamma för olika grupper, under vilka omständigheter, och vilka villkor och krav som ska kopplas till stöd och boende. Mycket utvecklingsarbete pågår idag och kunskapsläget kommer troligen att utvecklas under de närmaste åren. Bland annat kommer Socialstyrelsen under hösten 2010 publicera en systematisk kartläggning av boendestöd för personer med missbruk. Ytterligare en kunskapskälla är de parallella projekt att erbjuda bostad först och utforma former för stödinsatser i olika kommuner.

PROJEKTETS SYFTE OCH MÅL

Projektet ska utveckla metoder för att stödja hemlösa personer i att etablera ett stabilt och långsiktigt boende och att möjliggöra kvarboende. På längre sikt är målet också att initiera och stödja en förändringsprocess och stödja personerna att utveckla egna strategier för att klara ett självständigt.

Projektet ska bidra till att utveckla en mer kunskapsbaserad strategi och modell för stadens arbete för att motverka hemlöshet.

Mål

Mål på individnivå

- Kvarboende
På kort sikt är målet att individen ska klara *eget* boende och på lång sikt att individen ska klara *självständigt* boende (kvarboendepincipen)
- Förbättrad livskvalitet (t.ex. hälsa, egenmakt)
- Ökad stabilitet (t.ex. minskat droganvändande, drogfrihet)
- Ökad integration (t.ex. sysselsättning, nätverk)
- Minskat behov av stöd

⁹ Socialstyrelsen (2009) *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt. En systematisk kartläggning av internationellt publicerade effektutvärderingar*

¹⁰ Socialstyrelsen (2010) Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd 2010 – stöd för styrning och ledning Preliminär version, s 28-29

- En trygg miljö för kringboende ska säkras

Under hösten 2010 påbörjas utvärdering och följeforskning av projektet med en förstudie. Ett syfte med denna är att tydliggöra effektmålen i projektet (se nedan).

Projekt mål

För att nå ovanstående mål för individerna som ingår i projektet ska projektet genomföra följande:

- Utveckla arbetsmetoder och beskriva en modell för stöd. Modellen ska omfatta beskrivning av metoder, arbetssätt samverkansformer, behov av kompetens.
- Utveckla samverkan mellan olika aktörer
- Utvärdera modellen för stöd
- Höja kompetens och sprida kunskap om verksamma strategier och metoder för att bekämpa hemlöshet.

PRINCIPER FÖR BOSTAD FÖRST I STOCKHOLM

Bostad först är en strategi som bygger på att erbjuda permanent bostad först och sedan erbjuda intensivt stöd i boendet. Det innebär att den permanenta bostaden är startpunkten och att förberedelse tiden inför inflyttning är kort.

Utgångspunkten är att alla kan bo men individer är i behov av varierande grad av stöd. Det innebär att boendelösningen ska eftersträva: normalisering, långsiktighet och kvarboende och f.d. hemlösa personer ska erbjudas bostad på samma villkor som alla andra hyresgäster (Hyreslagen) samt att boendet separeras från stöd och behandling.

Nedan beskrivs utformningen av Bostad först i Stockholm. Utformningen kan vid behov komma att revideras under projektets gång. Beslut om förändringar tas av projektets styrgrupp.

Målgrupp

Projektets målgrupp är personer som lever i hemlöshet och är aktuella i någon av de två deltagande stadsdelarna Hässelby-Vällingby och Spånga-Tensta eller vid Enheten för Hemlösa.

För att erbjudas bostad genom projektet ska man *inte* kvalificera för boende i tränings- eller försökslägenhet. Företrädesvis ska personer komma ”direkt” från härbärge, annat akutboende eller annat lågtröskelboende. Anledningen till detta är att projektets ska erbjuda ”nya” målgrupper lägenhet.

För att ingå i projektet ska personen:

- Vilja bo i egen lägenhet
- Vara villig att ha vägledarkontakt och samarbeta med socialtjänsten
- Ingen bedömning görs av huruvida personen är ”redo” att bo eller ”klarar av” att bo. För att ingå i projektet ska en person *inte* kvalificeras för försöks- eller träningslägenhet idag. Tidigare boende kan vara t.ex. härbärge, annan lågtröskel- eller akutboende, behandlingsinstitution eller kriminalvården.
- Inga krav ställs på nykterhet/drogfrihet eller villighet att delta i behandling.
- Inga krav ställs på skuldfrihet eller att planering av hur skulder ska hanteras är gjort innan inflyttning
- Bedömning att en individ behöver omfattande stödbehov under lång tid inget hinder.

Projektet strävar efter en jämn könsfördelning mellan män och kvinnor samt att erbjuda både ensamstående och par möjlighet att delta i projektet. Både ensamstående och par kan komma ifråga för projektet.

Urval av deltagare

Under hösten 2010 kommer 15 individer att erbjudas att ingå i projektet. Urvalet görs av respektive socialtjänst och godkänns av övriga aktörer i projektet.

Om beslut fattas att projektet ska utökas kommer nya rutiner för löpande urval av personer att tas fram.

Lägenheterna, kontrakten och kraven

Svenska Bostäder AB tillhandahåller lägenheter. Under hösten 2010 kommer de att tillhandahålla 15 lägenheter. Efter avstämning 2011 kan det bli aktuellt att utöka projektet att omfatta fler individer. Socialtjänsten står för förstahandskontraktet med Svenska Bostäder

Avsikten är att kontraktet ska övertas av hyresgästerna och detta kan ske efter tredje kvartalsuppföljningen (dvs. efter 9 månader)

KRAV PÅ HYRESGÄSTERNA

De som ingår i projektet bor enligt hyreslagen och de ordningsregler som gäller alla hyresgäster som hyr lägenhet av Svenska Bostäder. Utöver detta ställs krav på att hyresgästen ska:

- Vara villig att ha vägledarkontakt och samarbeta med socialtjänsten. Hyresgästen ska träffa stödperson från Stadsmissionen *minst* 4 ggr månad. Vid ett av dessa tillfällen kommer socialtjänsten att närvara.
- Förstå projektet och vara villig att delta i utvärdering

För att ingå i projektet krävs också att individen inte ska ha blivit avhysta på grund av störningar i boendet (oavsett hyresvärd) under de senaste 12 månaderna.

Personer som bedöms vara våldsamma och utgöra en risk för medarbetare eller kringboende kommer inte att kunna ingå i projektet.

KONTRAKTEN

Initialt få de som ingår i projektet ett sk. *Bostad först kontrakt* (bilaga 1) vilket är ett andrahandskontrakt mellan Socialtjänsten och klienten. Socialtjänsten har förstahandskontraktet med Svenska Bostäder. Bostad först kontraktet innebär att hyresgästen avstår besittningsskyddet under den period han eller hon hyr i andra hand av socialtjänsten.

Hyreskontraktet kompletteras med ett samverkansavtal (bilaga 2) mellan hyresgästen, Svenska Bostäder, Socialtjänsten och Stockholms Stadsmission. Syftet med samarbetsavtalet är att tydliggöra de olika parternas åtaganden samt intentionen att hyresgästen ska bo permanent i lägenheten och att kontraktet ska göras om till ett förstahandskontrakt.

KRAV FÖR ATT ÖVERTA KONTRAKTET

Hyresgästen kan tidigast överta kontraktet efter 9 månader och bedömning görs i samband med den 3:e kvartalsuppföljningen. I den genomförandeplan kring stödinsatserna som upprättas mellan hyresgästen och Stockholms Stadsmission bör planering för övertagande av kontrakt finnas med.

För att kontraktet ska kunna tas över krävs att:

- Hyran har betalats i tid under hela perioden
- Inga allvarliga klagomål om störningar har inkommit

- Planering för hantering av eventuella skulder finns och inga nya skulder har uppkommit.

Kvarvarande skulder till bostadsbolag eller andra är i sig inget hinder för övertagande av kontraktet.

Förslag om övertagande av kontrakt tas upp vid månadsuppföljning (tidigast efter 9 månader) och Svenska Bostäder beslutar om att acceptera hyresgästen.

Möjligheten till kontraktsövertagande är inte kopplat till stödbehov. Det är möjligt för en person i projektet att överta kontraktet trots att stödbehov kvarstår.

Efter de första 9 månaderna kan kontraktsövertagande prövas vid varje månadsuppföljning.

Stödet

Under projekttiden ska en modell för stödinsatser tas fram och prövas. Stockholms Stadsmission ansvarar under projekttiden för att erbjuda stödet som initialt utformas med utgångspunkt i deras koncept för vägledarstöd som är utformat vid Bostället. Eftersom projektet handlar om metodutveckling ska olika metoder och arbetssätt utformas och prövas under projektets gång. Projektets arbetsgrupp där Stockholms Stadsmission, Socialtjänsten och Svenska Bostäder ingår att ansvara för sammanställning av modellen och metodbeskrivning. Som stöd i detta arbete har de utvärderarna som följer projektet under hand.

Förutsättningar och krav på:

- Stödet är *frivilligt*. Stödet bygger på att en fungerande samarbetsallians etableras och att den boende själv efterfrågar det. (Krav finns att personer som ingår i projektet träffar stödpersonen *minst 4* gånger i månaden).
- Stödinsatser ska *utformas individuellt* tillsammans med hyresgästen och utgå från dennes upplevda behov och styrkor.
- Stödet ska främst syfta till att *stödja stabilt eget boende och kvarboende* men också arbeta för att *stödja en förändringsprocess*.
- Utgångspunkten för arbetet är att öka *individens egenmakt* och stödja denne till att själv förändra sin livssituation
- Stödet ska utgå från *metoder som är kunskapsbaserade och anpassade till målgruppens behov*.
- Medarbetarna ska ha *socionomexamen* eller motsvarande samt besitta *kompetens* i kunskapsbaserade metoder för att motivera till och stödja individen i förändringsprocessen.

- Vara *uppsökande och proaktivt* samt *omfattande i tid* och rörligt gäller tid och plats där insatser ges
- Omfatta praktiskt stöd (t.ex. vardagsekonomi, skötsel av lägenheten), alliansbyggande och motiveringsarbete, stöd i förändringsarbete, samordning av insatser från andra aktörer vid behov samt nätverksbygge och hjälp att hitta sysselsättning och fritidsaktiviteter för att bryta isolering
- Vara tillgängligt och kunna erbjuda besök vid *krissituationen 24 h/dygn* 365 dagar/år
- *Har nära samarbete med socialtjänsten och hyresvärdens* förvaltare och bovärdar.
- Genomförandeplaner ska finnas för alla personer om ingår i projektet och insatser ska dokumenteras och uppföljningsrapporter ska lämnas månatligen till Socialtjänsten (i enlighet med vad som specificeras i processbeskrivningen bilaga 3)

Stödet kompletteras med:

- Möjlighet till temporära ”krisplatser” i stadens lågtröskelboenden vid behov (se nedan)
- Särskilda insatser kring sysselsättning (ESF medel för förstudie) (Se nedan)

KRISPLATSER

En risk i projektet är att det kan inträffa situationer där hyresgästen temporärt behöver komma ifrån lägenheten och under en kortare period bo någon annan stans. Ett syftet är att undvika störningar för kringboende som medför en överhängande risk för vräkning. I dessa fall ska hyresgästen erbjudas akuta krisplatser vid, i första hand, något av stadens lågtröskelboenden.

- Kostnaderna för dessa placeringar belastar inte den placerande socialtjänsten utan bekostas av
- Krisplatser kan i först hand beviljas om maximalt 14 dagar per år. Finns behov utöver detta bör ställning tas till om annan boendelösning och stöd ska vägledarstöd under en längre period
- Stadsmissionen ansvarar för den praktiska hanteringen och kontakten med Socialtjänsten i samband med sådan placering

Rutiner för detta finns (bilaga 6)

SYSSELSÄTTNING

Meningsfull sysselsättning är viktigt för att lyckas bryta gamla mönster och undvika isolering och ensamhet som är stora risker i samband med förändringsarbete. Inom projektet kommer mycket fokus läggas på sysselsättning.

Utifrån den boendens önskemål kring sysselsättning skall en planering göras. En del av det arbetet omfattar att inventera vilka resurser som finns i närområdet. Vidare finns resurser inom Stadsmissionens övriga verksamheter som kan användas. Ett tredje spår när det gäller sysselsättning är det projekt för att kartlägga sysselsättning för personer som bor enligt bostad först som har beviljats ESF medel. (se bilaga 5)

ÖVRIGA INSATSER VÅRD OCH BEHANDLING

Om behov finns kan hyresgästen beviljas ytterligare insatser avseende t.ex. vård och behandling.

Roller och ansvar

Stadsmissionen har ansvar för

- Jour 24 h/dygn med möjlighet att rycka ut vid behov.
- Framtagande av avtal mellan Stadsmissionen och klienten/hyresgästen avseende vägledares hantering av nycklar till lägenheten.
- Regelbundna samtal och kontakt med bovärdar i syfte att hitta lösningar på praktiska problem och upprätthålla trygghet i relationen med Svenska Bostäder.
- Tidigt uppmärksamma ev behov av temporärt akut placering utanför lägenheten. Aktivt arbeta för att hyresgästen ska acceptera detta. Om det blir aktuellt med krisplacering ansvarar Stockholms Stadsmission för att kontakten med socialtjänst/socialjour för att biståndsbeslut fattas samt för att följa med hyresgästen till det temporära boendet. Under tiden hyresgästen vistas i på krisboendet skall Stadsmissionen aktivt och uppsökande fortsätta arbetet med denne med syfte att möjliggör snabb återflytt till den egna lägenheten.
- Processa, stödja och medverka vid avslut och avhysning/utflyttning. Här är det viktigt med ömsesidigt förtroende, gemensamt förhållningssätt och ev. gemensam värdegrund i arbetet.
- Vägledare ska delta i handledning/utbildning och andra kompetensutvecklingsinsatser som erbjuds inom projektet
- Bistå de som utvärderar projektet

Svenska Bostäder har ansvar för

- Att omedelbart meddela Stockholms stads stadsmission samt Socialtjänsten om störningar etc. som kan leda till behov av avslut/upsägning
- Löpande ha samtal och kontakt med vägledare i syfte att tidigt påvisa problem i boendet och hitta lösningar på praktiska problem och upprätthålla trygghet i relationen.

- Förvaltare/bovärdar ska delta i handledning/utbildning och andra kompetensutvecklingsinsatser som erbjuds inom projektet
- Bistå de som utvärderar projektet

Socialtjänsten har ansvar för

- Myndighetsrollen med ansvar för att ha klienten aktuell och i insats.
- Biståndsbeslut
- Ansvar för förstahandskontrakt gentemot Svenska bostäder
- Ansvar för andrahandsuthyrning med all regelverk
- Handläggare vars klienter ingår i projektet ska delta i handledning/utbildning och andra kompetensutvecklingsinsatser som erbjuds inom projektet
- Bistå de som utvärdera projektet

PROJEKTORGANISATION OCH ARBETSFORMER

Projektets organisation består av en styrgrupp som leder arbetet, en arbetsgrupp och en projektledare. Ytterligare medarbetare från Stadsmissionen, Socialtjänsten och Svenska Bostäder deltar i projektet genom att de utför det direkta arbetet med hyresgästerna i projektet.

STYRGRUPP

Styrgruppen leds av socialborgarrådet Ulf Kristersson, övriga medlemmar är Marika Markovits och Anneli Edrén, från Stockholms stadsmission; Gillis Hammar, och Fredrik Jurdell från Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen; Patrik Emanuelsson från Svenska bostäder samt Hans Swärd och Markus Knutagård från Lunds universitet.

PROJEKTLEDARE

Projektledaren ansvarar för:

- Utforma principerna för Bostad först i Stockholm
- Sammankallar och förbereder arbetsgruppens möten
- Löpande uppföljning och rapportering till styrgruppen
- Sammanställning av modell och metodbeskrivning
- Planering och genomförande av referensgrupper och andra aktiviteter för avstämning och inhämtning av underlag för metodbeskrivning

ARBETSGRUPP

Arbetsgruppen ansvarar för:

- Utforma principerna för Bostad först i Stockholm
- Välja klienter
- Delta i regelbundna möten under projektiden
- Delta i uppföljning och utvärdering av projektet
- Delta i utarbetande av modell och metodbeskrivning

REFERENSGRUPPER

Arbetsgruppen kommer att bjuda in till flera referensgrupper arbetet. Syftet med referensgrupperna är att bidra till utformningen av modellen för stödet, och eventuella förändringar i principerna för projektet samt att följa projektets resultat och arbetet med utvärdering. Tre referensgrupper planeras:

- Representanter för socialtjänsten
- Representanter för samarbetsparter, t.ex. sjukvården och ideella organisationer
- Representanter för brukare

ARBETSFORMER UNDER VÅREN

Under våren har arbetsgruppen formerats och arbetat med utformningen av principer för bostad först i Stockholm en organisation för projekts drift.

Underlag för arbetet har tagits fram genom:

- Intervjuer
- Workshop för kommuner som planerar projekt om Bostad först ordnat av Lunds universitet
- Möte och workshop med brukarrådet vid Enheten för Hemlösa
- Processdag med representanter för brukare

Arbetsuppgifter och rapportering

DEFINIERA PRINCIPERNA FÖR BOSTAD FÖRST I STOCKHOLM

Detta är genomfört under våren 2010. Utformningen är preliminär och kan komma att ändras vid behov. Styrgruppen beslutar om eventuella ändringar.

Klart och avrapporterat och beslutat till styrgruppen i juni 2010

Följs upp och beslut om eventuella revideringar kan fattas löpande av styrgruppen

KLARGÖRA ROLLER OCH ANSVARSOMRÅDEN I PROJEKTET

Detta är genomfört under våren 2010. Utformningen är preliminär och kan komma att ändras vid behov. Styrgruppen beslutar om eventuella ändringar.

Klart och avrapporterat och beslutat till styrgruppen i juni 2010

Följs upp och beslut om eventuella revideringar kan fattas löpande av styrgruppen

UTFORMNING AV ORGANISATION OCH RUTINER FÖR ARBETET MED KLIENTER/HYRESGÄSTER

Detta är genomfört under våren 2010. Utformningen är preliminär och kan komma att ändras vid behov. Styrgruppen beslutar om eventuella ändringar. (Se bilaga 3)

Klart och avrapporterat och beslutat till styrgruppen i juni 2010

Följs upp och beslut om eventuella revideringar kan fattas löpande av styrgruppen

URVAL AV FÖRSTA KLIENTER/HYRESGÄSTER

Arbetsgruppen har tagit fram rutiner för urval av klienter till projektet (se bilaga 3). Socialtjänsten gör urvalet som sedan godkänns av Svenska Bostäder och Stockholms Stadsmission.

I juli 2010 är 5 personer klara för inflyttning i mellan 16 augusti och 1 september. Flera personer är på gång in i projektet.

Klart och avrapporterat och beslutat till styrgruppen i augusti 2010

UPPFÖLJNING OCH RAPPORTERING TILL STYRGRUPPEN

Projektledare ansvarar för sammanställning av uppföljning och rapportering till styrgruppen kvartalsvis. Under projektets första 6 månader ska uppföljningen sammanställas och rapporteras till styrgruppen månatligen. Kortare rapporter kommer också delges styrgruppen varje vecka. Uppföljningen bygger på Socialtjänstens månadsuppföljning samt Svenska Bostäders rapporter om hur boendet fungerar och ska omfatta:

- Boendet – hyresbetalningar, klagomål, övertagande av kontrakt
- Antal individer och eventuellt uteslutningar eller avslutande
- Stödinsatser – omfattning i tid och typ av insatser

- Omfattning av utnyttjande av krisplatser
- Eventuella förändringar i utformningen av principer, rutiner och arbetssätt för bostad först i Stockholm

Utformning avrapporterat och beslutat till styrgruppen i november 2010

Löpande avrapportering av arbetet sker till styrgruppen under hela projekttiden

ARBETSFORMER FÖR FRAMTAGANDE AV METODBESKRIVNING

Arbetet med att ta fram modell och metodbeskrivning pågår kontinuerligt under hela projektet. Projektledare ansvarar för att leda arbetet tillsammans med projektets arbetsgrupp. Utvärderaren ska stödja projektet genom att bistå med vetenskaplig kompetens avseende utvecklande av evidensbaserade metoder, samt genom den del av utvärderingen som följer projektet kontinuerligt. (se nedan s. 21).

Arbete med metodutveckling ska vara systematiskt och utformas med utgångspunkt i processen för att åstadkomma en evidensbaserad praktik¹¹ för arbete med hemlöshet och tre olika kunskapskällor ska sammanväga kunskap från forskning, professionen och brukare. För att åstadkomma detta kommer:

- Dokumentation av arbetet görs i form av loggbok och sammanställas veckovis
- Resultat från följeforskningen, seminarierna med utvärderarna samt annan forskning på området användas
- ett antal workshops anordnas med referensgrupper med företrädare för brukare, samarbetsparter och representanter för

Utformning avrapporterat och beslutat till styrgruppen i november 2010

Löpande avrapportering av arbetet sker till styrgruppen under hela projekttiden

KOMPETENSUTVECKLING

Projektet ska omfatta kompetensutveckling och utbildning för medarbetarna vid Stockholms Stadsmission, Socialtjänsten samt Svenska Bostäder. Detta ska omfatta:

¹¹ xxx

1. Studiebesök till New York under hösten 2010 för att besöka *Pathways to housing* samt lära mer arbetssätt för stödinsatser. Särskilt fokus ska läggas på former för sk case management
2. Kontinuerlig metodhandledning
3. Utbildningar (t.ex. fördjupning i Motiverande intervju eller andra metoder för att stödja beteendeförändringar) och workshops utifrån de behov som framkommer i handledningen

Utöver detta kan även också medarbetare i projektet vid behov erbjudas deltagande i speciella uppdragsutbildningar som stöder projektet. En sådan möjlighet kan vara den utbildning om Housing First som nu utformas vid Lunds universitet eller den case managerutbildning som erbjuds vid Karolinska institutet.

Uppdrag att tillhandahålla handledning och anordna kompletterande utbildning och workshop (enligt p1 och 2 ovan) kommer att upphandlas under hösten 2010. Till dess kommer Stadsmissionens vägledare att delta i handledningsgrupper vid Bostället.

Avrapporterat och beslutat om upphandlingsunderlag till styrgruppen i september 2010

Följs upp och beslut om eventuella revideringar kan fattas löpande av styrgruppen

UTVÄRDERING OCH FÖLJEFORSKNING

En utlysning av utvärdering av projektet ska göras i augusti 2010. För beskrivning av krav på utvärderingen se nedan.

Utförningen beslutas av styrgruppen i augusti 2010.

Delrapporter till styrgruppen i juni 2011, juni 2012 och juni 2013

Rapportering av slututvärdering oktober 2013

INITIERA SAMVERKAN

Etablera former för att involvera hälso- och sjukvården i projektet ska göras under hösten 2010.

Avrapporterat till styrgruppen i november 2010

TIDPLAN OCH MILSTOLPAR FÖR RAPPORTERING TILL STYRGRUPPEN

Projektet löper från februari 2011 till augusti 2013 varefter slututvärderingen görs. Följande milstolpar finns i projektet.

Milstolpe	Rapportering till styrgruppen och beslut	Datum	Klart
1	Utredning om utformning	Juni 2010	✓
	Skapa genomförande organisation - Urval av klienter och lägenheter	Juni 2010	✓
2	Första inflyttningen av projektet Projektplan för genomförandefasen	Augusti 2010	✓
3	Avstämning 1 - Rapportering av förstudie i utvärderingen - Beslut om ev. utvidgning/förändringar	Januari 2011	
4	Avstämning 2 - Delrapportering av utvärdering/följeforskning och uppföljning - Beslut om ev. utvidgning/förändringar	Juni 2012	
5	Avstämning 3 - Delrapportering av utvärdering/följeforskning och uppföljning	Juni 2013	
6	Avslutande av projektet - Rapportering av utvärderingen - Beslut om fortsättning	November 2013	

KOSTNAD FÖR OCH FINANSIERING AV PROJEKTET

Stadsmissionen får under 2010 ett utökat föreningsbidrag för att täcka personalkostnader för att erbjuda stödinsatserna. Det utökade bidraget om 2 100 000 kr motsvarar insatser för 15 individer.

Respektive Socialtjänsten vid de deltagande stadsdelarna samt Enheten för hemlösa står för finansieringen av de personer som ingår i projektet. Kostnaden för stödinsatsen är 390 kr/dygn för insatserna och detta belopp internfaktureras av Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen i efterskott.

Kostnad för krisplatser tillkommer i projektet. Kostnaden för utnyttjandet av krisplatser belastar inte den placerande enheten utan uppbärs av Socialtjänst – och arbetsmarknadsförvaltningen.

Utöver detta finns särskilda medel avsatta inom Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen för kompetensutveckling (1,5 mkr). Utvärderingen finansieras genom stadens FoU-medel.

Kostnaderna för resterande projektperiod är till stor del avhängigt utvecklingen för de personer som ingår i projektet. För åren 2011-2013 ansöker förvaltningen, i samband med tertialrapport 2, om projektmedel från stadens centrala medel för insatser mot hemlöshet.

UTVÄRDERING

Projektet ska bidra till att utveckla evidensbaserade metoder i stadens arbete för att motverka långsiktig hemlöshet genom att utveckla och pröva metoder samt ta fram en modell för stöd. För att detta ska bli möjligt kommer projektet utvärderas. Utvärderingen ska dels utformas för att under projektets gång stödja metodutvecklingen med kompetens för prövning av metoder samt följa resultaten och leverera analyser som kan användas i utvecklingsarbetet, samt genomföra en fristående utvärdering av den framtagna modellens effekter efter projektet avslutats.

Med anledning av detta kommer ett uppdrag om att utvärdera *Bostad först i Stockholm* utlysas av stadens Socialtjänstakademi och finansieras genom medel avsatta för forskning och utveckling. Utvärderingen ska utformas så att den stödjer projektets övergripande mål och enligt de krav och förutsättningar som specificeras nedan.

Syfte och frågeställningar för utvärderingen

Utvärderingens syfte är att studera effekterna av den modell för stöd som ska utvecklas under projektet samt att löpande bidra till metodutveckling inom projektet.

Frågeställningarna som ska besvaras i utvärderingen är:

1. Vilka är projektets resultat
 - I vilken utsträckning är projektens mål uppnådda?
 - Hur upplever hyresgästerna stödinsatserna
 - Vilken effekt har det på livskvalitet (skall omfatta självupplevd livskvalitet)
 - I vilken utsträckning har boendet normaliserats (kontraktsövertagande)
2. Vilka är de centrala aspekterna av stödinsatserna?
3. Hur och i vilken utsträckning har stödet påverkat resultaten? (effekten)
4. Vad kostar Bostad först i jämförelse med andra insatser?

Utgångspunkter och krav för utvärderingen

Utvärderarna ska ha kompetens för att löpande stödja projektet i metodutvecklingsarbetet samt för att genomföra effektutvärdering samt

Utvärderingsdesign ska:

- Fokusera på effekterna av modellen. Hur har den bidragit till att uppnå projektets mål
- I en förstudie föreslå operationalisering av målen och ta fram mätbara indikatorer
- Vad gäller data i utvärderingen skall
 - Använda sig av ASI intervjuer för att följa förändringar för personer som ingår i projektet. (Underlag tillhandahålls i form av baslinje och regelbundna ASI intervjuer genomförda av handläggarna och görs tillgängliga för utvärderarna)
 - Följa insatser och utvecklingen av stödet genom de journalanteckningar och rapportering till Socialsekreterare som görs av vägledare (kommer att tillhandahållas)
 - I utformningen av utvärderingen föreslå datakällor och form för ytterligare datainsamling som behövs för att
- Belysa flera olika perspektiv – Socialtjänstens, vägledarnas (stödpersonernas), hyresvärdarnas, samt brukarnas perspektiv
- Inkludera en brukarrevision i designen av hur personerna i projektet upplever boendet, stödet samt effekterna vad gäller deras livskvalitet
- Följa de boende under hela perioden
- Omfatta en kontrollgrupp som följs under hela projektiden
- Ge möjlighet till nationella och internationell jämförelse (indikatorer för nationella jämförelser kommer tas fram under hösten 2010 i samarbete mellan kommuner som startar Bostad först projekt och Lunds universitet)
- Rapportering kan göras vid projektets milstolpar (se nedan)

Krav på utformning och process för utvärderingen

Utvärderingen ska omfatta tre delar: en *förstudie*, *följeforskning* under 2011-2013 och en *effektutvärdering* som presenteras hösten 2013. Utvärderingen ska utformas som en process som följer projektet och delrapportering med syfte att gör nödvändiga förändringar samt utarbeta metodbeskrivningen ska ske enligt nedan beskriven tidplan.

FÖRSTUDIE

Utvärderingen ska omfatta en förstudie som genomförs under hösten 2010 och presenteras senast i januari 2011. Syftet är att ge underlag för att förtydliga och eventuellt revidera utformningen av projektet, bidra med evidens till den modell för stöd som ska tas fram samt att ge underlag för det fortsatta utvärderingsarbetet: Förstudien ska innehålla:

- Beskrivning av forsknings- och kunskapsläget avseende stödinsatser
- Förslag om val av effektmålen för utvärdering
- Förslag om ev. förtydligande av inklusions- och exklusionskriterier för urval av klienter
- Föreslå ev. specificeringar av centrala aspekter av stödinsatserna gällande innehåll, utformning och omfattning. Syftet är att förtydliga antaganden om vad som är de verksamma delarna av stödet för att skapa bättre förutsättningar för att koppla effekter av stödet till utfallet i projektet.

FÖLJEFORSKNING

Ett viktigt syfte med utvärderingen är att bidra till utformningen av den modell som ska utarbetas i projektet. För att stödja denna process ska utvärderingen utformas så att den bidrar med kompetens för ett strukturerat metodutvecklingsarbete samt kontinuerligt följer projektet och avrapporterar kring delresultat enligt tidplan som beskrivs nedan. I utformningen ska föreslås vad som ska fokuseras vid de olika rapporteringstillfällena. Samtliga rapporteringstillfällen ska omfatta av bedömning av resultat, en diskussion kring hur utformningen av stödinsatserna påverkar utfallet samt en diskussion om eventuella revideringar av projektets utformning.

SLUTUTVÄRDERING AV EFFEKTER

Utformningen av utvärderingen ska omfatta en effektutvärdering som ska presenteras när projektet är avslutat. I denna ska samtliga frågeställningar (ovan) belysas.

Rapportering och tidplan

Skriftliga delrapporter ska ges årligen vid projektets milstolpar. Vid dessa tillfällen ska utvärderarna delta vid workshops där de presenterar resultaten av utvärderingen och deltar i diskussioner om eventuella förändringar i projektet. Avrapportering av den löpande följeforskningen ska ske i maj varje år 2011-2013.

Skriftlig slutrapport ska lämnas i november 2013.